

könyvhét

BEREMÉNYI GÉZA

Kedves Barátaim a Könyvben!

Telefonon kaptam a megbízatást, jobban mondva a megtisztelő felkérést Debrecen irodalmi folyóiratának, az *Alföldnek* a főszerkesztőjétől, hogy vegyek részt ma a város könyvheti megnyitójának ünnepén, sőt azon beszédet is mondjak. Itt, helyben, Debrecenben csörgött rám a telefon. Éppen egy lakótelepi ház ötödik emeleti lakásában ültem az én megszokott helyemen az íróasztalnál, és éppen a napi munkámat folytatva egy könyvet írtam. Egy önéletrajzi regényt, amiben életem fontos eseményeiről kell beszámolnom. Többek között arról is, miként határozta meg, befolyásolta az én sorsomat már kora gyerekkoromban az, hogy egyszer csak valaki könyvet adott a kezembe, majd rövid úton megtanított olvasni ugyanez a valaki, vagy másvalakik – erre már nem emlékszem –, és akkor én könyves emberré változtam egyszeriben. Pedig csak éretlen kiskölyök voltam, a torokgyík volt az egyetlen jelentős esemény mindaddig az életemben.

Súlyos beteg, diftériás voltam akkor, háromévesen, és hosszú-hosszú időre ágyba kényszerültem egy földszintes ház szobakonyhájában, és mindenki csodálkozott, hogy megmaradtam, ezért különös figyelemmel vettek körül. Megtanítottak, hogyan olvassam össze a betűket, majd felnőtt olvasmányokat lapozgattam, böngészttem, mert csak olyanok voltak a házban minálunk. Legelőször – bármily hihetetlen – egy régi amerikai író (úgy mondom a nevét, ahogyan az a gyerek), James Fenimore Cooper *Vadölő* című regényét olvastam el, de elejétől a végéig *kifaltam* az ágyban fekvésben. Ma is emlékszem rá. Valamikor a 18. század Amerikájában játszódott az a könyv indiánok és fehérek, nagy tavak közé épült faházak között. Képek is voltak benne, rézkarcok, de azoknál sokkal fontosabbak voltak a nyomtatott szavak, a belőlük támadt gyermeki víziók. Jelentőségtelegebbek, mint a később látott filmek és fényképek. Sőt, többet mondok. Amikor későbbi felnőtt koromban a valóságban is eljutottam azokra a tájékokra, olyasféle távoli emberek közé, akikről a könyvekben olvastam előzőleg, én azonnal otthonosan mozogtam közöttük, és állítom azért, mert a könyvek még arra is képesek, hogy az okot és a következményt felcseréljék. Feltéve, ha olyan fogékonyan olvassuk össze a betűket, mint egy gyerek.

Így lettem könyvmoly én, majd kezdtem el könyveket írni jómagam is. És azért is vállaltam örömmel az írás közben telefonon hozzám érkezett megtisztelő feladatot, hogy kivegyem a részemet Debrecen város könyvheti megnyitójából.

De mint afféle könyveken nevelkedett, vagyis képzelgő valakinek, egyvalami mégis gondot okozott nekem. Előre láttam itt önmagamat, amint kiállok Önök elé.

A 2019-es *Debreceni Ünnepi Könyvhéten* elhangzott megnyitó, illetve pódiumbeszélgetés szerkesztett változata.

Vajon hogyan kéne megszólítanom a könyvünnepi közönséget? Legyek hivatalosan száraz és tárgyyszerű? „Mélyen tisztelt megjelentek!” Nem, ez nem lenne jó. Hiszen a Könyv ünnepe annál jóval bensőségesebb. Ugyanis az olvasás *személyes* kapcsolatot hoz létre a könyvvel. Könyv és olvasója kölcsönösen adja át magát egymásnak. Amikor lapozunk benne egyet, ő akar folytatódni *bennünk*, az olvasmány az, ami nem engedi el a kezünket akkor sem, szinte kényszerít, hogy folytassuk őt, folytassuk a gyorsan múló időben, akárcsak a saját életünket. Azt gondoltam akkor, hogy *nem*, hogy ne legyen majd „mélyen tisztelt megjelentek” a megszólítás, még csak az se, hogy „üdvözlöm Önöket azon alkalomból”, satöbbi, satöbbi.

Így találtam rá arra a szerintem megfelelő, alkalomhoz illő megszólításra: „Barátaim, a Könyvben!” Emlékeznek, így kezdtem el, hogy könyvhöz illően bensőséges legyen. Tehát: Barátaim a Könyvben! A mai napon, 2019-ben a *kilencvenedik* Könyvhetet nyitjuk meg. Gondolják el: kilencvenedszer veszi kezdetét évről évre, tehát csaknem egy évszázad óta szakadatlanul tart ez a sorozat. És a magyar történelemnek micsoda vészterhes, egymásnak ellentmondó, sorsfordulókkal teli időszakában ünnepelgettük mi egymás után makacsul, olykor szinte csak a forma kedvéért évről évre az irodalmat, vagyis egy átszellemült tárgyat, a Könyvet kilencven éven át, nagyanyáink, dédapáink óta! Nincs ebben valami gyermeki naivitás? Formális hit vagy ragaszkodás az anyanyelvhez, miközben ezen a szülőföldön mindig új meg újabb írónemzedékek indulnak el más és más témákkal és hangokkal? Milyen hangon szólal meg évente a költő? Csökken-e az életerő? Mit sugároz ki magából a föld, amin élünk, van-e hozzá tehetség és mérce? Fel tudja-e mutatni jó vagy rossz példaként a saját életét a prózaíró az olvasójának? (Utóbbi kérdést önmagamhoz intéztem most.) És – Vörösmartyt idézve végül – „ment-e a könyvek által a világ elébb”, mikor „irtózatos hazugság mindenütt!”?

Kilencven könyvfesztivál egymást követően, kilencven tépett és át- meg átértelmezett év egymás után. Micsoda sorakozó! Én a magam részéről megszedültem ettől a kilencvenes szakaszolástól, amikor először olvastam róla. Tehát minden évben? Amikor bombáztak, akkor is? Az ország idegen megszállásakor is? Gazdasági válságok, nyomor idején is? Csonkítás utáni bővítés idején, német megszállás után, a Rákosi-korszak iskolai orosz óráit követően, még Gerő Ernő tőrés határán belül is? És így tovább a magyar írásművészet jegyében, a véres bohóctréfák horizontja alá bújva, és úgyis, mégis, csakhogy ne maradjon tollban, csak tollban ne maradjon, az istenért!

Köztudott, hogy az első ünnepi könyvnapot 1929-ben tartották meg, és a mostaninak, a 2019-esnek a kilencvenegyediknek kellene lennie, ha évente szakadatlan követték egymást a nyomdai termékek sátorozásai meg az ilyesféle nyájas megnyitók, amilyen most az enyém is itten. A kilencvenegyedikből az egyik évben elmaradt a fesztivál. Volt egy árva esztendő, amelyben nem tartották meg. A magyar irodalom egyedülálló, és úgy mondhatnám, diadalmas létigazolásáról tanúskodik az a hiátus, az az egyetlen üres esztendő. Mert azt olvastam, idézem: „A könyvhetet egyetlen alkalommal, 1957-ben nem tartották meg. Ebben az évben feloszlatták az Írószövetséget és súlyos büntetéseket szabtak ki a kor irodalmi személyiségeire.” 1957-ben, a levert forradalom utáni év koranyarán nem volt könyvhét. 1957 is beletartozik a magyar irodalomtörténetbe, épp az ünnep kimaradásával.

Annál inkább örülhetünk a mostaninak. És én a 90. Ünnepi Könyvhetet, itt Debrecenben ezennel ünnepélyesen meg is nyitom! Köszönöm a figyelmüket!